

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки
Кафедра професійної освіти та інноваційних технологій

«Затверджую»

Голова Вченої ради Інституту післядипломної
освіти та довузівської підготовки

Михайло НАГОРНЯК

ПРОГРАМА

комплексного кваліфікаційного екзамену

зі спеціальної педагогіки та логопедії

Галузь знань 01 Освіта

Спеціальність: **016 Спеціальна освіта**

Спеціалізація: **016.01 Логопедія**

освітній ступінь: **бакалавр**

форма навчання: **заочна**

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта розроблена на основі навчальних програм дисциплін «Спеціальна та інклюзивна педагогіка», «Логопедія», а також на основі Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Нова редакція) (зі змінами накази ректора № 61 від «31» січня 2020 р.; № 361 від 31 липня 2020 р.; № 795 від 31 грудня 2020 р.), Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (наказ про введення в дію змін № 52 від 01.02.2023 р.), Положення про видачу диплома з відзнакою випускникам Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (27.04.2016, №135).

Укладачі: д. пед. н., проф. Джус О.В., к. пед. н., доц. Ленів З.П.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії обговорена та затверджена на засіданні кафедри професійної освіти та інноваційних технологій

Завідувач кафедри

Оксана ДЖУС

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії обговорена та затверджена на засіданні Вченої ради Інституту післядипломної освіти та довузівської підготовки

Голова Вченої ради

Михайло НАГОРНЯК

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка
2. Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії
3. Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії
4. Критерії оцінювання
5. Список рекомендованої літератури

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Докорінні зміни у різних сферах суспільного життя в Україні актуалізують проблеми, пов'язані з ширенням ідей інклюзії як процесу збільшення ступеня участі всіх громадян у суспільстві, зокрема й тих, які мають фізичні чи ментальні порушення, передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті, у процесах національного державотворення, демократичних соціальних перетвореннях, визначенні культурно-освітніх пріоритетів Української держави.

Складання комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Інституту післядипломної освіти та довузівської підготовки спеціальності 016 Спеціальна освіта є завершальним етапом у підготовці здобувачів освітнього ступеня бакалавр для їх подальшої роботи з оволодіння вміннями встановлювати емоційний контакт з дітьми, корегування їх пізнавальної діяльності, формування уявлення про навколишній світ, розвитку комунікативних навичок, формування навичок орієнтування в просторі, усунення, корекції та профілактики різних порушень у розвитку дітей, що відбуватиметься у закладах спеціальної освіти, на логопедичних пунктах при закладах освіти у системі Міністерства охорони здоров'я України та закладах корекційно-реабілітаційного спрямування. До складання екзамену допускаються здобувачі, що виконали усі вимоги навчального плану за всіма етапами навчального процесу: теоретичного (лекційного) і практичного (семінарські, практичні заняття, всі види практик).

Теоретичну і методичну основу екзамену становлять дисципліни «Логопедія» та «Спеціальна та інклюзивна педагогіка», які передбачають підготовку здобувачів до професійної діяльності вчителя-логопеда, асистента вчителя класу з інклюзивним / інтегрованим навчанням, вихователя освітніх та реабілітаційних закладів.

Мета комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії полягає у перевірці рівня сформованості загальних та фахових компетентностей та професійно-педагогічної готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до виконання своїх функціональних обов'язків.

**Загальні та фахові компетентності й результати навчання випускника
освітнього ступеня «бакалавр»**

Компетенції	Результати навчання	Навчальна дисципліна
Загальні		
<p>Аналіз та синтез. Здатність на основі надійних аргументів, логічних умовисновків та перевірених фактів формулювати завдання діяльності та пропонувати ефективні рішення.</p>	Розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства й вміти їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.	Спеціальна педагогіка
<p>Гнучкість та креативність мислення. Набуття гнучкого мислення, готовність до творчого застосування знань та вмінь зі спеціальної педагогіки у широкому діапазоні можливих місць роботи та у повсякденному житті.</p>	Вміти відтворювати зміст стандартів та чинних програм, планувати та організовувати корекційно-виховний процес згідно їхніх вимог, проектувати навчально-виховну діяльність на основі досягнутих результатів.	Логопедія Спеціальна педагогіка
<p>Толерантність. Здатність працювати з суб'єктами освітнього процесу у полікультурному, поліетнічному, мультидисциплінарному середовищі.</p>	Вміти забезпечувати охорону життя та здоров'я дитини, захищати інтереси та права дітей.	Спеціальна педагогіка; Логопедія
<p>Організаційні вміння та навички. Здатність до самоорганізації та організації діяльності дітей з психофізичними вадами для виконання комплексних завдань протягом певного періоду часу.</p>	Вміти здійснювати індивідуальний та диференційований підхід з урахуванням психофізичних та вікових особливостей дітей, вивчати, фіксувати динаміку розвитку дітей з метою визначення оптимальної педагогічної стратегії.	Логопедія Спеціальна педагогіка
Фахові		
<p>Базові загальні знання. Здатність використовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для здійснення</p>	Вміти застосовувати знання з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості; надавати консультативну допомогу	Логопедія Спеціальна педагогіка

професійної діяльності; володіти та використовувати знання зі спеціальної педагогіки та спеціальної психології.	особам із психофізичними вадами, їх сім'ям і педагогам з проблем навчання, розвитку, сімейного виховання, життєвого та професійного самовизначення.	
Застосування знань на практиці. Здатність використовувати психолого-педагогічні та методичні знання для різнобічного розвитку дітей з психофізичними вадами; бути обізнаними з інноваційними педагогічними технологіями навчання та виховання дітей з особливими потребами, впроваджувати їх в освітній процес.	Вміти використовувати різні освітні технології в корекційно-виховному процесі спеціального навчального закладу в різних видах діяльності дітей з особливими потребами та здійснювати ефективну комунікацію з усіма суб'єктами освітнього процесу.	Логопедія Спеціальна педагогіка
Володіння прикладними знаннями та навичками. Здатність організовувати різні види діяльності дітей з психофізичними вадами на засадах дитино центричного, особистісно- зорієнтованого, індивідуально- диференційованого підходів.	Вміти організовувати освітньо-виховний процес в корекційному навчальному просторі, створюючи умови для повноцінного формування особистості дітей, їх розумового, фізичного, морального, естетичного, розвитку; надавати допомогу батькам оволодінні прикладними знаннями та практичними вміннями на основі положень спеціальної педагогіки, спеціальних методик корекційної освіти та виховання.	Логопедія Спеціальна педагогіка
Володіння інформацією. Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних, усних) відповідно до актуальних	Вміти застосовувати базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій та можливостей їх використання в корекційно-виховному процесі.	Спеціальна педагогіка

До комплексу комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта входять 30 білетів. Кожний білет включає по чотири питання: перше – тестові завдання; друге – передбачає перевірку засвоєних теоретичних положень зі спеціальної педагогіки; третє – питання з теоретичних основ логопедії, висвітлення яких вимагає від здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти глибоких, міцних і усвідомлених знань; четверте питання має практичну спрямованість

є перевіркою сформованості навичок здійснення корекційно-педагогічного впливу на осіб з особливими потребами; слугує показником професійних умінь доцільного використання навчально-методичного матеріалу.

Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Спеціальна педагогіка як галузь наукового знання.

Спеціальна педагогіка як наука, її мета та завдання. Основні поняття та категорії спеціальної педагогіки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Теоретичні основи спеціальної педагогіки. Історичні аспекти розвитку спеціальної педагогіки.

Роль спадковості та навколишнього середовища у генезі порушень психофізичного розвитку.

Загальна характеристика критичних періодів розвитку. Тератогенні фактори середовища. Шкідливий вплив важких металів на організм дитини. Шкідливий вплив куріння, лікарських препаратів, алкоголю, наркотиків на організм дитини. Вплив ВІЛ-інфекції на організм дитини.

Загальна характеристика дітей із сенсорними порушеннями.

Загальна характеристика сенсорних систем. Діти з порушенням зорової функції. Діти з порушенням слуху.

Загальна характеристика дітей з порушенням мовлення.

Загальна характеристика порушень мовлення. Особливості діагностико-корекційної роботи з дітьми із порушенням мовлення. Система логопедичної допомоги в Україні.

Загальна характеристика дітей з порушенням опорно-рухового апарату.

Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату. Особливості мовленнєвого та психічного розвитку дітей із церебральним паралічем. Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми з церебральним паралічем.

Загальна характеристика дітей з первазивними порушеннями.

Сутність поняття «аутизм». Загальна характеристика дітей з розладами аутистичного спектра. Причини виникнення розладів аутистичного спектра. Особливості корекційно-розвивальної роботи фахівця з аутичною дитиною

Загальна характеристика дітей з гіперкінетичними розладами.

Загальна характеристика дітей з труднощами у навчанні.

Форми затримки психічного розвитку у дітей. Особливості психічного

розвитку дітей, які мають труднощі у навчанні. Особливості корекційно-компенсаторної роботи з дітьми, які мають труднощі у навчанні.

Загальна характеристика дітей з порушеннями інтелекту.

Загальна характеристика порушень інтелекту. Особливості розвитку мислення дітей з інтелектуальними порушеннями. Особливості навчальної діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

Загальна характеристика дітей зі складними і множинними порушеннями розвитку.

Характеристика складних множинних порушень розвитку. Особливості корекційно-компенсаторної роботи з дітьми, які мають множинні порушення психофізичного розвитку.

ЛОГОПЕДІЯ

Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Логопедія».

Логопедія як наука про порушення мовлення, методи їх попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Об'єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Зв'язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії й системи освіти осіб із особливими освітніми потребами.

Поняття про мову та мовлення в логопедії.

Мова, мовлення, мовленнєва діяльність, спілкування. Мова і мовлення як діалектична єдність соціального, біологічного і психічного. Мовленнєва діяльність в нормальному онтогенезі. Поняття про мовленнєво-комунікативну компетенцію.

Історія логопедії.

Поняття про порушення мовлення в історії розвитку людства. Внесок Л.С. Виготського у розвиток логопедії як науки. Розвиток логопедії в Україні та за її межами.

Етіологія мовленнєвих порушень.

Причини мовленнєвих порушень /біологічні і соціально-психологічні, органічні і функціональні, центральні і периферичні/. Розмежування “первинних” мовленнєвих розладів, спричинених поразкою або дисфункцією мовленнєвих механізмів, від “вторинних”, які спостерігаються у дітей з порушеннями інтелекту, сенсорної сфери тощо. Короткі відомості про поширеність мовленнєвої патології.

Анатомо-фізіологічні механізми мовлення.

Роль центральної нервової системи в породженні мовленнєвого висловлювання. Мовно-руховий центр Брока. Мовно-слуховий центр Верніке. 12 пар черепно-мозкових нервів. Діяльність аналізаторної системи.

Поняття про структурні компоненти мовленнєвої системи.

Мовленнєва система та її компоненти. Фонетико-фонематичні процеси, лексика, граматики, зв'язне мовлення як структурні компоненти мовленнєвої системи. Взаємозв'язок та їх взаємовплив у процесі формування мовленнєвої діяльності.

Поняття про мовленнєві порушення.

Визначення мовленнєвого порушення. Дискусійне поняття «норма» в психолого-педагогічній літературі. Поняття про відхилення від норми. Лінгвістичний, медико-біологічний та психолого-педагогічний підходи до аналізу мовленнєвих порушень.

Класифікація порушень мовлення.

Історія розвитку поглядів на класифікацію мовленнєвих порушень.

Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих розладів. Дискусійні питання цієї класифікації.

Логопедична робота як педагогічний процес.

Загально-педагогічні та спеціальні принципи, покладені в основу корекційної логопедичної роботи. Комплексність впливу при різних мовленнєвих порушеннях. Ефективність логопедичної роботи та фактори, що її зумовлюють.

Професіограма логопеда.

Вимоги до особистості логопеда і його професійної підготовки на сучасному етапі. Складання професіограми логопеда.

Дислалія, визначення, форми, види недоліків звуковимови.

Визначення дислалії, значення терміну. Короткі відомості з історії вивчення порушень звуковимови. Поширеність та особливості прояву дефекту в різних вікових групах дітей. Вплив порушень вимови звуків на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Класифікація дислалії в залежності від причин, механізмів, кількісних та якісних проявів дефекту звуковимови. Функціональна дислалія, її форми в залежності від порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями, в будові артикуляційного апарату. Характер дефекту вимови звуків при цій формі.

Механізми функціональних порушень звуковимови при дислалії.

Поняття фонетичної системи української мови. Вікові особливості розвитку правильної звуковимови у дітей до п'яти років. Механізми функціональних порушень звуковимови. Поняття фонематичної системи.

Обстеження мовлення дитини з дислалією.

Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Диференціальна діагностика: відмежування дислалії від вікових особливостей мовлення, мінімальних проявів дизартрії, інших мовленнєвих розладів тощо.

Етапи логопедичного впливу.

Принципи, зміст та методи логопедичної роботи, спрямованої на виховання правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів роботи над звуком: підготовчого етапу формування первинних вимовних умінь та навичок, другого

етапу – постановки звуків і третього етапу – їх автоматизації, диференціації та введення у зв'язне мовлення.

Недоліки вимови голосних звуків та методика їх подолання.

Артикуляційно-акустична характеристика голосних звуків (а; о; у; е; и; і). Механізм утворення голосних звуків. Види недоліків вимови голосних звуків. Методика подолання порушень вимови голосних звуків.

Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків та методика їх подолання.

Акустико-артикуляційна характеристика свистячих звуків (с; с'; з; з'). Механізм їх утворення. Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення шиплячих звуків (ш; ж). Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення африкатів (ц; ц'; дз; дз'; ч; дж). Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків. Різновиди сигматизмів та парасигматизмів. Методика подолання недоліків вимови свистячих та шиплячих звуків.

Недоліки вимови сонорних звуків та методика їх подолання.

Акустико-артикуляційна характеристика сонорних звуків (носових: м, н, н'; ротових: й, л, л', р, р') та механізм їх утворення. Недоліки вимови сонорних звуків (види йотоцизмів і парайотоцизмів, ламбдацизмів і параламбдацизмів, ротацизмів і параротацизмів). Методика подолання недоліків вимови сонорних звуків.

Недоліки вимови задньоязикових звуків та глоткового „г”. Дефекти оглушення і одзвінчення приголосних звуків.

Акустико-артикуляційна характеристика задньоязикових звуків (к, г, х) і глоткового „г” та механізм їх утворення. Недоліки вимови даних звуків. Методика подолання недоліків вимови задньоязикових звуків. Дефекти оглушення і одзвінчення приголосних звуків і методика їх подолання.

Особливості корекційної логопедичної роботи з подолання поліморфної дислалії. Профілактика дислалії.

Послідовність виправлення неправильної вимови фонем у випадках складного порушення звуковимови. Планування роботи над двома та більшою кількістю фонем. Система логопедичного впливу при функціональній та органічній дислалії. Технічні засоби навчання при дислалії. Робота над розвитком фонематичних процесів. Профілактика дислалії.

Загальна характеристика порушень писемного мовлення.

Етіологія та патогенез дисграфії, дислексії, дизорфографії. Суть поняття “писемне мовлення”. Відмінність писемного мовлення від усного. Становлення механізмів писемного мовлення в онтогенезі. Психофізіологічні механізми письма та читання. Передумови формування писемного мовлення. Етіологія та патогенез порушень писемного мовлення. Клінічний, психофізіологічний, психолого-педагогічний та лінгвістичний аспекти вивчення порушень писемного мовлення.

Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії.

Характеристика типових помилок писемного мовлення. Суть фонетичного принципу письма. Основні типи фонетичних помилок, причини та механізми їх виникнення. Графічні та оптико-просторові помилки писемного мовлення. Їх типи, причини та механізми. Суть морфологічного принципу письма. Типи, причини та механізми морфологічних та синтаксичних помилок. Орфографічна навичка. Психологічні та мовленнєві передумови оволодіння орфографічними уміннями та навичками. Особливості оволодіння орфографією молодшими школярами із ЗНМ. Причини та механізми орфографічних помилок.

Класифікація дисграфії та дислексії.

Огляд та характеристика різних класифікацій порушень писемного мовлення. Характеристика порушень письма та читання у дітей із порушеннями звукової системи мови. Порушення письма та читання у дітей із ЗНМ та НЗНМ.

Психолого-педагогічне та логопедичне вивчення дітей з порушеннями читання та письма.

Вивчення писемної продукції дітей із ФФНМ та ЗНМ. Обстеження мовленнєвих процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією. Особливості сприймання мовлення на сенсорно-перцептивному рівні. Дослідження умінь визначати наголос у словах. Дослідження лексико-граматичної сторони мовлення та стану зв'язного мовлення. Вивчення немовленнєвих процесів та розумових операцій у дітей із порушеннями читання та письма.

Усунення помилок на заміну та змішування літер.

Розвиток сприймання мовлення на сенсорно-перцептивному рівні. Усунення помилок на пропуски, перестановки та додавання літер. Методика формування навичок фонематичного аналізу та синтезу. Формування гностико-праксичних функцій. Методика розвитку зорово-просторового сприймання, уявлень, зорового аналізу та синтезу. Розвиток та корекція ручної моторики у дітей з порушеннями письма. Формування морфологічних та синтаксичних узагальнень, аналізу та синтезу у дітей із ЗНМ, які мають порушення читання та письма. Логопедична робота над наголосом. Корекція порушень лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією. Логопедична робота над зв'язним мовленням. Корекція та розвиток психічних процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією.

Профілактика порушень читання та письма у дітей дошкільного віку.

Вивчення готовності до навчання грамоти у дітей старшого дошкільного віку. Формування готовності до навчання грамоти у дітей із ФФНМ та ЗНМ. Розвиток та корекція порушень фонетико-фонематичної сторони мовлення. Зміст корекційної логопедичної роботи по формуванню лексико-граматичної сторони мовлення у старших дошкільників. Розвиток та корекція психічних функцій та розумових операцій, що забезпечують оволодіння читанням та письмом.

Організація корекційної логопедичної роботи з дітьми, які мають порушення читання та письма.

Логопедичне заняття як основна форма організації корекційної роботи з дітьми-«дисграфіками» та «дислексиками». Взаємозв'язок фронтальної та індивідуальної роботи по подоланню порушень читання та письма. Види планування корекційної роботи. Структура та зміст логопедичних занять. Загальна характеристика методів, прийомів, засобів формування та корекції писемного мовлення.

Дизартрія, визначення, патогенез, механізми.

Визначення дизартрії, анартрії. Поняття про дизартрію як про один із симптомів дитячого церебрального паралічу. Патогенез. Клінічна картина дизартрій. Особливості порушень моторики артикуляційного апарату. Розлади дихання і голосоутворення. Характеристика пізнавальної діяльності дітей із дизартрією.

Класифікація дизартрій в залежності від різних критеріїв.

Класифікація дизартрій за принципом локалізації та за ступенем зрозумілості мовлення. Характеристика клінічних форм дизартрії (бульбарна, псевдобульбарна, екстрапірамідна, коркова, мозочкова тощо). Характеристика і співвідношення мовленнєвих і немовленнєвих симптомів. Вплив дизартрії на розвиток особистості дитини. Особливості прояву дизартрії в різні вікові періоди. Особливості формування мовленнєвих систем, форм і функцій мовленнєвої діяльності на різних етапах онтогенезу; функціональні перебудови в артикуляційному механізмі на фоні дизартрії. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів.

Мінімальні дизартричні розлади.

МДР, визначення. Структура мовленнєвого дефекту при стертії дизартрії. Характеристика раннього мовленнєвого розвитку дітей із МДР. Стан мовленнєвої моторики. Особливості фонетичних порушень, поєднання звукових розладів. Порушення інтонаційної виразності мовлення. Особливості фонематичних порушень складової структури у дітей із МДР.

Обстеження дітей із дизартрією.

Зміст, методи і прийоми обстеження. Роль і значення фізіологічного, нейропсихологічного, неврологічного, психолого-педагогічного та інших видів обстеження. Принципи диференціальної діагностики дизартрій. Складні поєднані дефекти. Прийоми виявлення мінімальних проявів дизартрії. Диференціальна діагностика стертої форми дислалії та поліморфної дислалії.

Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до подолання дизартрії.

Організація, принципи, напрями, етапи, зміст та методи комплексного медико-психолого-педагогічного підходу щодо усунення різних форм дизартрій. Роль медичного та загальнодидактичного впливу в усуненні дизартрій. Організація і зміст роботи, що забезпечує сприятливі умови формування правильної звуковимови у дітей з дизартрією (медикаментозне і фізіотерапевтичне лікування; лікувальна фізкультура; логоритміка; загальний, спеціальний та логопедичний масаж, пасивна і активна гімнастика артикуляційного апарату; ароматерапія і фітотерапія; войтотерапія; кінезітерапія; MRT-терапія, арттерапія тощо). Виховання бажання і

потреби правильного мовлення і впевненості в необхідності і ефективності логокорекційної роботи. Напрямки роботи з реабілітації особистості дитини з дизартрією та всебічному впливу на її мовлення та особистість. Соціальна адаптація осіб з дизартрією.

Система корекційно-логопедичної роботи.

Основні прийоми для загальної рухливості дітей при ДЦП. Методи і основні прийоми корекції і відновлення рухів органів артикуляційного апарату (парезів, гіперкінезів, атаксій). Зміст роботи з розвитку артикуляційного праксису. Корекція, формування і розвиток дихальної, голосоутворюючої і артикуляційної функцій. Формування просодичної сторони мовлення, особливості в залежності від віку дитини.

Система логопедичної роботи з виховання фонетико-фонематичних процесів.

Специфіка логокорекційної роботи у зв'язку з формою рухових порушень і формою артикуляційних розладів за характером і ступенем порушень звуковимови і просодичної сторони мовлення. Порядок та особливості роботи над звуками. Розвиток слухової уваги та фонематичних процесів. Зміст логопедичної роботи з формування складової структури слова. Вироблення чіткої дикції. Структура і зміст логопедичних занять з подолання дизартрії.

Система логопедичної роботи при МДР.

Зміст методи і прийоми логокорекційної роботи з усунення мінімальних розладів дизартрії. Особливості роботи, сучасні логопедичні технології подолання “стертих” форм дизартрій.

Система навчання і виховання дітей із тяжкими формами дизартрій (анартрій).

Організація зміст, методи, прийоми роботи з дітьми з тяжкими формами дизартрій (анартрій). Ефективність усунення дизартрій. Прогнози, позитивна динаміка. Робота з батьками. Напрями сучасних досліджень дизартрії, дискусійні питання, перспективи, прогнози, новації.

Центральні (мозкові механізми мовлення) в нормі та патології.

Вчення про функціональні блоки мозку (за О.Р.Лурією). Мовленнєві центри кори головного мозку (локалізація, функції). Кінестетичний та кінетичний праксис як психофізіологічна основа моторної організації мовлення. Сенсорні мозкові механізми мовлення. Нейропсихологічна діагностика порушень центральних механізмів мовлення.

Поняття про алалію.

Визначення алалії. Історія вивчення алалії. Основні наукові напрями вивчення алалії на сучасному етапі. Класифікації алалій. Дискусійні питання в проблемі алалії. Структура порушення при алалії. Основні форми. Ступені тяжкості алалії. Статистичні відомості про розповсюдженість алалії та прогнози в її подоланні.

Моторна алалія.

Поняття моторної (експресивної) алалії. Немовленнєва симптоматика. Характеристика нервово-соматичних, нервово-психічних симптомів. Особливості формування різних видів діяльності. Особливості соціальних контактів. Етапи розвитку мовлення дітей із моторною алалією. Рівні недорозвинення мовлення при моторній алалії. Взаємозв'язок між мовленням і мисленням у дітей з моторною алалією.

Порушення мовлення у дітей з моторною алалією.

Особливості формування всіх компонентів мовленнєвої системи у дітей із моторною алалією. Порушення різних ланок процесу породження мовленнєвого висловлювання при моторній алалії. Особливості формування фонетико-фонематичної системи мови. Особливості формування словника. Характер і структура порушень граматичної системи мови. Характер і структура порушень засвоєння морфологічної системи мови. Характер і структура порушень засвоєння синтаксичної системи мови. Специфіка формування комунікативної функції мовлення. Динаміка розвитку функцій і засобів мовлення у дітей із моторною алалією.

Діагностичне обстеження дітей із алалією.

Принципи, прийоми, зміст обстеження. Значення спостереження за дитиною при здійсненні діагностики. Специфіка обстеження дітей, що не володіють і не користуються мовленням. Відмежування моторної алалії від інших мовленнєвих порушень (дитяча афазія, анартрія, дизартрія) і станів (мутизм, аутизм). Відмежування моторної алалії від розумової відсталості.

Система корекційного впливу при моторній алалії.

Принципи, організація, етапи, зміст і методи корекційно-виховного впливу при моторній алалії. Планування і організація занять із дітьми, які мають різний ступінь тяжкості алалії. Значення та особливості початкового етапу впливу. Формування основних ланок мовленнєвої системи. Розвиток операційних навичок мовленнєвої діяльності. Розвиток мовлення на основі предметно-практичної та інших видів провідної діяльності. Розвиток лексико-граматичної сторони мовлення. Розвиток фонетико-фонематичної сторони мовлення. Формування зв'язного висловлювання, специфіка формування комунікативної функції мовлення при моторній алалії. Динаміка розвитку функцій і засобів мовлення при моторній алалії. Роль ігрової діяльності і логоритміки в системі корекційної роботи.

Сенсорна алалія.

Визначення, причини, механізми, симптоматика сенсорної (імпресивної) алалії. Структура порушення при сенсорній алалії (мовленнєва та немовленнєва симптоматика). Дані про стан фізіологічного слуху у дітей із сенсорною алалією. Специфіка акустико-гностичних і акустико-мнестичних проявів. Особливості акустичної уваги, сприймання та розуміння мовлення у дітей із сенсорною алалією. Ступені недорозвинення мовлення (різноманітність проявів недоліків розуміння мовлення). Психологічні особливості дітей із сенсорною алалією. Психолого-педагогічне характеристика дітей із сенсорною алалією.

Диференційна діагностика сенсорної алалії.

Диференційна діагностика сенсорної алалії та зниження слуху. Диференційна діагностика сенсорної алалії та розумової відсталості. Розмежування сенсорної та моторної алалії. Диференційна діагностика сенсорної алалії, раннього дитячого аутизму, мутизму.

Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.

Розвиток імпресивного мовлення: формування уваги, сприймання немовленнєвих і мовленнєвих звуків, акустичних диференціювань, розуміння мовлення; використання різних засобів для диференціації системи значень. Формування експресивного мовлення: розвиток уваги до мовлення оточуючих; виховання контролю до власного мовлення; виховання різних форм і функцій мовлення в процесі предметно-практичної діяльності. Комплексність впливу при формуванні розуміння мовленнєвого висловлювання у дітей із сенсорною алалією.

Поняття про афазію. Класифікація афазій

Визначення афазії, етіологія, механізми. Визначення. Статистичні дані про розповсюдження. Короткі відомості з історії афазіології. (основні етапи вивчення та наукові напрямки). Зв'язок досліджень афазії з розвитком уявлень про вищі психічні функції. Нейролінгвістичний підхід у розумінні афазії на сучасному етапі. Причини афазії. Характерні для афазії патогенні фактори. Співвідношення органічних і функціональних уражень, нейродинамічні перебудови. Механізми різних форм афазії. Афазія у дітей і дорослих. Класифікація афазій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, клінічним, психолінгвістичним). Основні форми афазій, їх характеристика (акустико-гностична, акустико-мнестична, семантична, динамічна, аферентна моторна, еферентна моторна, мішана форма).

Мовленнєва симптоматика різних форм афазій.

Прояви системного, поліморфного порушення мовлення (фонетичні, фонематичні, лексичні, граматичні, синтаксичні). Різні ступені прояву афатичних порушень. Ключові поняття: системне порушення мовлення, поліморфне порушення мовлення, ступені прояву афатичних порушень.

Немовленнєва симптоматика різних форм афазії. Діагностичне обстеження хворих на афазію. Диференційна діагностика афазій від інших тяжких патологій мовлення.

Характеристика немовленнєвих симптомів.

Стан рухових, слухових, зорових функцій. Стан сприймання, пам'яті, мислення, емоційно-вольової сфери. Співвідношення мовленнєвих і немовленнєвих симптомів, зв'язок між порушенням мовлення і мислення. Зміст і структура діагностичного обстеження стану вищих психічних функцій осіб із афазією. Зміст і значення комплексного медико-психолого-педагогічного обстеження хворих. Зміст, структура, принципи, методи та прийоми обстеження ВПФ у хворих із афазією. Обстеження немовленнєвого праксису і гнозису. Обстеження просторового праксису. Оцінка відтворення ритмів. Обстеження орального і лицевого праксису. Обстеження мовленнєвих функцій. Дослідження загальної здібності хворого до мовленнєвої комунікації. Обстеження розуміння мовлення. (розуміння значення слів, простих речень, граматичних структур, прислів'їв тощо). Обстеження фонематичного слуху. Обстеження артикуляторної ланки мовлення (оральний, артикуляторний праксис). Обстеження автоматизованих видів мовлення, спряженого та відображеного повторення. Обстеження номінативної функції мовлення.

Обстеження діалогічного і монологічного мовлення. Обстеження стану читання та письма. Логопедичний висновок про мовленнєвий статус хворого.

Зміст, основні принципи та напрямки комплексної медико-відновлювальної роботи при афазії. Корекційно-відновлювальна робота при афазії.

Диференційна діагностика різних форм афазії. Виявлення та оцінка порушених і збережених ланок ВПФ і особливості особистості хворого з афазією. Відмежування дитячої афазії, афазії дорослих від патологій мовлення при психічних розладах. Теоретичні основи, завдання та принципи відновлювального навчання. Загальна організація і методи корекційно-відновлювальної роботи. Організація, зміст і методика роботи з відновлення мовлення на ранньому етапі впливу. Стимулювання розуміння мовлення на слух на ранньому етапі відновлення. Розгальмування і стимулювання експресивного мовлення при моторній афазії. Попередження виникнення та усунення різних патологічних симптомів. Організація, зміст і методика роботи на резидуальному етапі відновлення мовлення. Психотерапія та трудотерапія в комплексі відновлювальних заходів. Комплексний вплив по подоланню афазії. Корекційно-педагогічна робота при аферентній моторній афазії. Корекційно-педагогічна робота при еферентній моторній афазії. Подолання сенсорної акустико-гностичної афазії. Подолання акустико-мнестичної афазії. Подолання семантичної афазії. Подолання динамічної афазії. Корекційно-педагогічна робота при комплексних афазіях. Подолання підкоркової дисфазії. Корекційно- педагогічна робота по подоланню апраксії, алексії, аграфії, акалькулії у хворих із афазією. Подолання афазії у дітей і підлітків. Прогноз при афазії різних форм.

Загальна характеристика заїкання.

Історичний аспект вивчення заїкання. Суть поняття «заїкання». Причини та механізми розвитку заїкання. Симптоматика заїкання. Характеристика мовленнєвих судом. Порушення мовленнєвого дихання та голосоутворення у заїкуватих. Немовленнєва симптоматика заїкання.

Клінічна диференціація заїкання. Характеристика форм заїкання.

Невротичне заїкання, його причини та механізми виникнення. Неврозоподібне заїкання, його причини та механізми виникнення. Порівняльна характеристика різних форм заїкання. Особливості мовленнєвого та психічного розвитку дітей, підлітків та дорослих з різними формами заїкання.

Психолого-педагогічне та логопедичне обстеження осіб із заїканням.

Особливості та методика обстеження дітей дошкільного віку. Обстеження підлітків та дорослих із заїканням. Психологічне вивчення осіб із заїканням.

Комплексний підхід до подолання заїкання.

Лікувально-оздоровчі заходи в системі корекційної роботи із заїкуватими. Завдання та зміст корекційного логопедичного впливу на заїкуватих. Логоритміка в системі подолання заїкання. Вплив на особистість заїкуватої дитини. Психологічні та психотерапевтичні методи подолання заїкання.

Сучасні методики подолання заїкання у дітей дошкільного, шкільного віку, підлітків та дорослих.

Огляд методик логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку. Логопедичні та психолого-педагогічні технології корекції заїкання дітей шкільного віку.

Логопедична та психологічна допомога дорослим заїкуватим.

Загальна характеристика порушень темпу і ритму мовлення несудомного характеру (тахіталія, брадилалія, полтерн, баттаризм).

Етіологія, патогенез та механізми порушень темпу та ритму мовлення несудомного характеру. Основні напрямки сучасного комплексного впливу при подоланні порушень темпо-ритмічної сторони мовлення несудомного характеру. Логопедична робота над темпом та ритмом мовлення. Робота над мовленнєвим диханням та голосом. Психотерапія в системі корекційної роботи.

Ринолалія як самостійне мовленнєве порушення.

Визначення ринолалії. Історія питання: основні етапи і наукові напрямки, аналіз теорій ринолалії. Визначення причини, механізми порушення. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії. Етіологія «відкритої» і «закритої» ринолалії. Симптоматика форм «відкритої», «закритої» і «змішаної» форм ринолалії. Характеристика і співвідношення мовленнєвих та немовленнєвих симптомів.

Форми незрощень верхньої губи та піднебіння. Їх вплив на загальний та мовленнєвий розвиток дитини.

Характер ушкоджень мовленнєвого апарату при різних формах ринолалії. Особливості функціональних перебудов в діяльності мовленнєвого апарату. Класифікація незрощень губи і піднебіння. Вплив вродженої піднебінної патології на фізичний, психічний мовленнєвий розвиток дитини. Особливості проявів ринолалії в різні вікові періоди. Первинні і вторинні дефекти при ринолалії.

Особливості розвитку дітей із відкритою органічною ринолалією.

Особливості фізичного, психічного та мовленнєвого розвитку дітей із відкритою органічною ринолалією. Особливості фонетико – фонематичної, лексико – граматичної і просодичної сторін мовлення, функцій мовлення в онтогенезі. Вплив ринолалії на стан писемного мовлення та інші сторони діяльності дитини. Ступені складності порушення. Динаміка мовленнєвого розвитку при ринолалії. Роль соціуму в розвитку синдрому ринолалії і проявів вторинних мовленнєвих і немовленнєвих порушень. Попередження виникнення вторинних розладів у дітей з вродженою піднебінною патологією. Профілактика рецидивів.

Організація лікувальних заходів при ринолаліях. Профілактика ринолалії.

Сучасна тактика лікування дітей із ринолалією. Зміст комплексної допомоги дітям у доопераційний та післяопераційний період. Строки та значення хейлоринопластики, міопластики та ураностафілопластики. Важливість ортодонтичної допомоги дитині після операцій на піднебінні. Ефективність логопедичного навчання за раннього хірургічного відновлення піднебіння. Принципи психологічної реабілітації дітей з вродженими незрощеннями верхньої губи та піднебіння. Прогноз при різних формах ринолалії. Профілактика ринолалії.

Обстеження осіб з вродженими незрощеннями губи і піднебіння.

Зміст, методи і прийоми обстеження. Рання диференціальна діагностика розмежування різних форм ринолалії, відмежування від інших мовленнєвих вад. Роль і зміст фізіологічного, клінічного, психологічного, педагогічного обстеження дітей з ринолалією різних вікових категорій. Огляд індивідуальної мовленнєвої

картки обстеження дитини з ринолалією.

Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до подолання ринолалії.

Принципи, мета, завдання, етапи, напрямки, методи логопедичного впливу при ринолалії. Сучасні підходи, дискусійні питання, проблеми, прогнози роботи з ринолаліками. Методи і роль раннього хірургічного втручання в усуненні незрощень і запобіганні тяжких форм ринолалії. Сучасний клінічний підхід.

Медико-педагогічна і логотерапевтична робота при відкритій ринолалії у доопераційному періоді.

Мета, основні завдання, принципи, етапи, зміст і методи медико-педагогічної та логотерапевтичної роботи в доопераційному періоді. Ключові поняття: логотерапевтична робота при відкритій ринолалії.

Медико-педагогічна і логотерапевтична робота при відкритій ринолалії у післяопераційному періоді.

Мета, основні завдання, принципи, етапи, зміст і методи медико-педагогічної та логотерапевтичної роботи в післяопераційному періоді. Взаємозалежність і взаємообумовленість до і післяопераційної логопедичної корекційної роботи. Поетапна методика корекції звуковимови і голосу.

Корекційно-розвиткова робота при різних формах ринолалії.

Етапи логотерапевтичної роботи з усунення різних форм ринолалії. Методи і прийоми формування і виховання слухової, дихальної, голосової і артикуляційної функцій у дітей із різними формами ринолалії. Особливості методів, прийомів і послідовності виховання звуковимови і просодичної сторони мовлення в залежності від анатомічного стану артикуляційного апарата. Система і розділи корекційного впливу. Диференціальні методи роботи у зв'язку з різними особливостями і ступенями тяжкості мовленнєвих і немовленнєвих симптомів у осіб з ринолалією. Структура логопедичних занять з усунення ринолалії. Дидактичний матеріал та інструментарій, необхідний для проведення занять. Умови забезпечення високого рівня ефективності корекційної роботи в різних типах логопедичних закладів для дітей з ринолалією.

**ПИТАННЯ
ДО КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ З
ЛОГОПЕДІЇ**

1. Предмет, завдання, методологічні основи курсу «Логопедія».
2. Поняття про мову та мовлення в логопедії.
3. Історія логопедії.
4. Етіологія мовленнєвих порушень.
5. Анатомо-фізіологічні механізми мовлення.
6. Поняття про структурні компоненти мовленнєвої системи.
7. Поняття про мовленнєві порушення.
8. Класифікація порушень мовлення.
9. Логопедична робота як педагогічний процес.
10. Професіограма логопеда.
11. Дислалія, визначення, форми, види недоліків звуковимови.
12. Механізми функціональних порушень звуковимови при дислалії.
13. Обстеження мовлення дитини з дислалією.
14. Етапи логопедичного впливу.
15. Недоліки вимови голосних звуків та методика їх подолання.
16. Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків та методика їх подолання.
17. Недоліки вимови сонорних звуків та методика їх подолання.
18. Недоліки вимови задньоязикових звуків та глоткового „г”. Дефекти оглушення і одзвінчення приголосних звуків.
19. Особливості корекційної логопедичної роботи з подолання поліморфної дислалії. Профілактика дислалії.
20. Загальна характеристика порушень писемного мовлення.
21. Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії.
22. Класифікація дисграфії та дислексії.
23. Психолого-педагогічне та логопедичне вивчення дітей з порушеннями читання та письма.
24. Усунення помилок на заміну та змішування літер.
25. Профілактика порушень читання та письма у дітей дошкільного віку.
26. Організація корекційної логопедичної роботи з дітьми, якімають порушення читання та письма.
27. Дизартрія, визначення, патогенез, механізми.
28. Класифікація дизартрії в залежності від різних критеріїв.
29. Мінімальні дизартричні розлади.
30. Обстеження дітей із дизартрією.
31. Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до подолання дизартрії.
32. Система корекційно-логопедичної роботи.
33. Система логопедичної роботи з виховання фонетико-фонематичних процесів.
34. Система логопедичної роботи при МДР.

35. Система навчання і виховання дітей із тяжкими формами дизартрій (анартрій).
36. Центральні (мозкові механізми мовлення) в нормі та патології.
37. Поняття про алалію.
38. Моторна алалія.
39. Порушення мовлення у дітей з моторною алалією.
40. Діагностичне обстеження дітей із алалією.
41. Система корекційного впливу при моторній алалії.
42. Сенсорна алалія.
43. Диференційна діагностика сенсорної алалії.
44. Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.
45. Поняття про афазію. Класифікація афазій
46. Мовленнєва симптоматика різних форм афазії.
47. Характеристика немовленнєвих симптомів.
48. Зміст, основні принципи та напрямки комплексної медико-відновлювальної роботи при афазії. Корекційно-відновлювальна робота при афазії.
49. Загальна характеристика заїкання.
50. Клінічна диференціація заїкання. Характеристика форм заїкання.
51. Психолого-педагогічне та логопедичне обстеження осіб із заїканням.
52. Комплексний підхід до подолання заїкання.
53. Сучасні методики подолання заїкання у дітей дошкільного, шкільного віку, підлітків та дорослих.
54. Загальна характеристика порушень темпу і ритму мовлення несудомного характеру (тахіталія, брадилалія, полтерн, баттаризм).
55. Ринологія як самостійне мовленнєве порушення.
56. Форми незрощень верхньої губи та піднебіння. Їх вплив на загальний та мовленнєвий розвиток дитини.
57. Особливості розвитку дітей із відкритою органічною ринологією.
58. Організація лікувальних заходів при ринологіях. Профілактика ринології.
59. Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до подолання ринології.
60. Медико-педагогічна і логотерапевтична робота при відкритій ринології у доопераційному періоді.
61. Медико-педагогічна і логотерапевтична робота при відкритій ринології у післяопераційному періоді.
62. Корекційно-розвиткова робота при різних формах ринології.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

1. Спеціальна педагогіка як галузь наукового знання.
2. Роль спадковості та навколишнього середовища у генезі порушень психофізичного розвитку.
3. Загальна характеристика дітей із сенсорними порушеннями.
4. Загальна характеристика дітей з порушенням мовлення.
5. Загальна характеристика дітей з порушенням опорно-рухового апарату.
6. Загальна характеристика дітей з первазивними порушеннями.
7. Загальна характеристика дітей з гіперкінетичними розладами.

8. Загальна характеристика дітей з труднощами у навчанні.
9. Загальна характеристика дітей з порушеннями інтелекту.
10. Загальна характеристика дітей зі складними і множинними порушеннями розвитку.
11. Спеціальні заклади для дітей з особливими освітніми потребами.
12. Сутність і особливості процесу корекційного навчання в спеціальному освітньому закладі.
13. Форми організації та засоби навчання в системі спеціальної освіти.
14. Професійна діяльність і особистість педагога системи спеціальної освіти.
15. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти.
16. Структура та організація цілісного інклюзивного освітнього процесу.

Критерії оцінювання

Комплексний кваліфікаційний екзамен зі спеціальної педагогіки та логопедії спеціальності 016 Спеціальна освіта проводиться в письмовій та усній формах у два етапи.

Перший етап – письмове виконання тестових завдань, який дозволяє перевірити теоретичні знання здобувачів вищої освіти. Тест містить 60 завдань закритого типу. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал.

Другий етап комплексного кваліфікаційного екзамену проводиться в усній формі за 30 білетами. Здобувачі вищої освіти розкривають теоретичні питання та виконують практичне завдання. За кожну теоретичну відповідь здобувач вищої освіти максимально отримує по 15 балів, а за практичне завдання – 10. Таким чином, рейтинг складається з наступних балів: 60 балів (тестування) + 15 балів (теоретичне питання з логопедії) + 15 балів (теоретичне питання зі спеціальної педагогіки з історією) + 10 балів (практичне завдання) = 100 балів.

**Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти та шкала нарахування рейтингових балів з
теоретичних питань**

Школа рейтингових балів	6 балів	4 бали	2 бали
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
Повнота	- відповідь повна, обґрунтована, системна; - досконале володіння понятійним апаратом	- відповідь неповна, без належного обґрунтування; - володіння понятійним апаратом з незначними неточностями, помилками	- відповідь поверхова, названі окремі положення, невміння виділити головне і другорядне; - часткове володіння понятійним апаратом
Логічність	- відповідь логічно структурована; - тези аргументовані, вагомі; - зроблені повні висновки	- відповідь з частковим порушенням послідовності; - аргументи недостатньо переконливі; - висновки не суттєві	- відповідь непослідовна; - аргументи поодинокі або відсутні; - висновки відсутні
Глибина	- знання історії питання та сучасних досліджень; - виявляє здатність до практичного аналізу та узагальнення педагогічних фактів і явищ	- часткове висвітлення історії та сучасного стану проблеми; - виявляє здатність до аналізу	- поверхове висвітлення з називанням окремих прізвищ дослідників
зв'язок з практикою	- спирається на передовий	- наводить поодинокі приклади з власної	- пов'язує відповідь з практичним досвідом;

	<p>педагогічний досвід та на власний практичний досвід;</p> <ul style="list-style-type: none"> - прогнозує тенденції розвитку педагогічних явищ, творчо моделює педагогічну ситуацію, спираючись на теоретичні позиції 	<p>практики;</p> <ul style="list-style-type: none"> - відчуває ускладнення у прогнозуванні та моделюванні педагогічних явищ 	<ul style="list-style-type: none"> - моделює педагогічні ситуації за стандартними алгоритмами
Інтегрованість знань	<ul style="list-style-type: none"> - інтегрує знання з сумісних дисциплін; - творчо інтерпретує данні інших наук 	<ul style="list-style-type: none"> - недостатньо інтегрує знання 	<ul style="list-style-type: none"> - інтеграція з суміжними дисциплінами відсутня

**Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти під час виконання практичного
завдання та нарахувань рейтингових балів**

Шкала рейтингових балів	10 балів	5 балів	2 бали
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
планування	<ul style="list-style-type: none"> - уміє спланувати завдання діяльності відповідно програмових вимог; - відтворює навчальні, розвивальні та виховні завдання; - реалізує завдання у змісті заняття доцільно і повною мірою; - правильно структурує форму роботи, відповідно її типу і виду 	<ul style="list-style-type: none"> - завдання планує не зовсім точно; - зміст заняття відтворює обмежено; - встановлює недостатньо логічні зв'язки між частинами заняття; - структура не послідовна; - завдання реалізуються частково 	<ul style="list-style-type: none"> - планує не всі освітньо-виховні завдання; - обрана структура заняття не відповідає типу; - в структурі заняття відсутні окремі частини
доцільність і ефективність вибраних методів	<ul style="list-style-type: none"> - обрані методи і прийоми найбільш ефективніші; - операціонально правильно реалізовує методи, в тому числі, відповідно віку дітей та поставленим завданням; - володіє багатим спектром методів 	<ul style="list-style-type: none"> - обрані методи і прийоми малоефективні; - недостатньо володіє технікою реалізації методу; - використовує достатній мінімум методів та прийомів; - окремими вміннями та навичками володіє невпевнено 	<ul style="list-style-type: none"> - недоцільно використовує деякі методи; - окремі методи не вміє правильно застосовувати; - володіє обмеженим методичним арсеналом
добір дидактичного	<ul style="list-style-type: none"> - відповідає змістовому 	<ul style="list-style-type: none"> - частково недоцільно використаний матеріал; 	<ul style="list-style-type: none"> - недоцільне використання
матеріалу	<ul style="list-style-type: none"> компоненту заняття або ін. формам; - узгоджується з психофізичними можливостями дітей 	<ul style="list-style-type: none"> - частково не відповідає віковим можливостям дітей 	<ul style="list-style-type: none"> матеріалу; - недостатньо узгоджений із завданнями і змістом заняття
творчий підхід	10 балів		5 балів
	<ul style="list-style-type: none"> - творчо підходить до розв'язання поставлених педагогічних задач 		<ul style="list-style-type: none"> - традиційно підходить до розв'язання поставлених педагогічних задач

Оцінка «*відмінно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який ґрунтовно і повно викладає вивчений матеріал; виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує власні думки, застосовує знання на практиці, показує вміння працювати з нормативною базою, наводить необхідні приклади; здатний здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки та узагальнення; викладає матеріал послідовно і правильно з позицій норм літературної мови.

Оцінка «*добре*» виставляється здобувачу вищої освіти, який дає відповідь, що задовольняє вимоги, які висувуються до оцінки «*відмінно*», проте припускається помилок та поодиноких недоліків у послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «*задовільно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявляє знання і розуміння основних положень теми; викладає матеріал не в повній мірі й припускається помилок у формулюванні визначень; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати власні думки і виявляє утруднення щодо добору прикладів; викладає матеріал непослідовно і припускається помилок у мовленнєвому оформленні.

Оцінка «*незадовільно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу з відповідної дисципліни, у формулюванні понять припускається суттєвих помилок, непослідовно і невпевнено викладає матеріал. Оцінка «*незадовільно*» виставляється і тоді, коли виявлено повне незрозуміння матеріалу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кисла О. Ф. Корекційна педагогіка : навчальний посібник для студентів. К.: Кондор, 2016. 320 с.
2. Конопляста С. Ю. Ринологія від А до Я : монографія. Київ : Книга-плюс, 2015. 312 с.
3. Логопедія : підручник / за ред. М.К. Шеремет. Вид. 5-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
4. Марченко І. С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із важкими порушеннями мовлення (логопедична робота). Київ: Слово, 2016. 317 с.
5. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
6. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Рівне, 2016. 141 с.
7. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2018. 338 с.
8. Пахомова Н. Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти : навч. посіб. Полтава : АСМІ, 2018. 329 с.
9. Порушення письма у молодших школярів : діагностика та корекція. Навчально- методичний посібник. Чердніченко Н.В., Клименко І. В., Тенцер Л.В. К: ДІА, 2016. 248 с.
10. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник . К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. Частина І. 224 с.
11. Собонович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / уклад. В. В. Тищенко, Є. Ю. Линдіна. К : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 305 с.
12. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В. І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.
13. Хрестоматія з логопедії : Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : навч. посіб. / ред.: М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. К. : КНТ, 2008. 380 с.
14. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : навч. посіб. К., 2009. 160 с.
15. Шеремет М. К., Базима Н. В. Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник. Київ : ДІА, 2017. 192 с.

Допоміжна

1. Дегтяренко, Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник для ВНЗ. Суми : Університетська книга, 2018. 302 с.
2. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В.М. Синьова. К. : «МП Леся», 2011. 528 с.
3. Довідник учителя-логопеда. Авт.-упор. Лупінович С.М. Тернопіль:

Мандрівець, 2008. 112 с.

4. Мартиненко І. В. Логопсихологія : курс лекцій. Навч. посібник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : ДІА, 2019. 120 с.

5. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник. Київ : ДІА, 2017. 128 с.

6. Нісімчук А. С., Бойчук П. М., Панасюк О. П. Інноваційні технології педагогічної освіти : монографія. Луцьк : Твердиня, 2012. 478 с.

7. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: навчальна книга. Тернопіль: Богдан, 2007. 160 с.

8. Синьов В. М., Шевцов А. Г. Потенціал віртуального комп'ютерного середовища в аспекті корекційної медіаосвіти і соціальної реабілітації осіб з обмеженнями життєдіяльності. Педагогіка і психологія. 2013. № 2. С. 61–65.

9. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. Київ, 2009. 212 с.

10. Особливості розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями слуху дошкільного віку : наук.-метод. посіб. / В. В. Жук, В. В. Литвинова, Л. В. Борщевська, С. В. Литовченко, Н. Л. Максименко ; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ : Пед. думка, 2011. 128 с.

11. Ревуцька О., Линдіна Є. Технології логопедичного обстеження : навч.-метод. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2018. 220 с.

12. Федоренко С. В. Тифлодидактика : навчальний посібник для студентів ВНЗ. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.

13. Фомічова Л. І., Котова В. Л., Комісаров О. В. Розвиток слухового сприймання : підручник. Київ : Либідь, 2014. 223 с.

14. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол.: авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., К.: 2007. 28с.

15. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. № 988-р. URL.

16. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / [упоряд. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., Макаренко О., Малахова О., Нанаєва Т., Усатенко Г., Хобзей П., Шиян Р.; за заг. ред. Грищенка М.]. 2016. 40 с.

17. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 160.

18. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

